

КНИГОЗНАНИЕ НЕ САМО ЗА ШИПЧЕНЦИ

Издателят Добромир Добрев в разговор с офицера от запаса полковник Георги Й. Георгиев, писател, почетен гражданин на град Шипка

BOOKING NOT ONLY FOR SHIPPING

The publisher Dobromir Dobrev in conversation with the stock officer Colonel Georgi Y. Georgiev, writer, honorary citizen of the town of Shipka

Key words: *publisher, writer, books, author*

Като издател съм запознат с раждането на книгата „Поклонение“, посветена на 140-годишнината от Освобождението на България. Интересуват ме вашите първоначални мотиви като неин съставител, а и като автор на половината от сборника?

Георги Георгиев: През последните години юбилеите, когато става дума за общата ни история с Русия, се провинциализират, парцелират се и се раздробяват. Говорейки за Освобождението, някои оратори умишлено не уточняват от кого сме се освободили, кой ни е освободил. Като се определя състава на руската армия освободителка, се изреждат войниците според народността им произход, а това е единната имперска армия начело с владетеля на Царска Русия Александър II, който обявява и води войната срещу Турция. Това е всеруска война.

През лятото на м.г. се отбелязаха най-страшните дни от Шипченската епопея и се състоя нарочно тържество в Габрово, реч произнесе президентът Румен Радев. Искях да изведа акценти от текста на речта върху корицата на книгата „Поклонение“. Трудно открих търсените изречения. Нямах официални публикации на тази реч, не я излъчиха по БНТ. Нима това е провинциален юбилей, та нали преди 140 години (август 1877 г.) на връх Шипка се решава въпросът да се възстанови ли българската държава, която 500 години отсъства от картата на света? Озаглавих първия раздел на книгата, който е авторски, „Шипка – другото име на България“.

Какви бяха мотивите ви при подбора на представените автори във втората част, озаглавена „Шипка – ключ към свободата“?

Г. Г.: На първо място, исках да съчета стар и по-нови изследвания за Шипченската епопея. Затова поместих откъс от написаната преди 107 г. книга за Димитър Петков от шипченец Христо Ив. Милев. Той почти като в графична рисунка е представил подвига на младия тогава опълченец Петков в най-страшният трети ден от боевете. Помествам и откъс от издадената през 1934 г. книга „Шипка 1877–78“ от друг виден шипченец – Дянко Д. Караджов.

Моят някогашен колега о.з. полк. Георги Вълков защити дисертация за Българското опълчение, а Военно издателство публикува през 1983 г. негов обменен труд за опълчението. Ето защо включих обширен откъс от това произведение във втората част на „Поклонение“. О.з. полк. Теньо Тончев има капитални публицистични трудове по най-важните събития от родната бойна история. Помествам вълнуващи страници от неговите книги „Свободата на България“ (1977) и „Кавалери на сабята и перото“ (1988).

Книгата „Поклонение“ е десета от поредицата за Шипка и шипченци. Кога се увлякохте по темата Шипка? Коя е първата книга, посветена на шипченски герой?

Г. Г.: През изминалите 9 г. издадох общо 10 книги, свързани с Шипка, 6 от тях са мои авторски, а другите са съставени от мен или са редактирани ръкописи и творби на местни автори. Но ако поставим на тези 10 произведения общото условно заглавие „Книгознание“, трябва да добавим, че те не са само за

шипченци. Темите са свързани с общата съдба на народа и отечеството ни. Що се отнася до първото ми увлечение по миналото на Шипка, то се породи много отдавна, когато изучавах историята на селището през османското робство. Запознавах се в дълбочина с образите на будителите, поборниците, революционерите, учените, военните дейци.

През 2010 г. издадох книгата „Личности и тревоги“, която съдържа очерци за писатели, военни и културни дейци: Никола Статков, Никола Радев, Неда Антонова, Видин Даскалов, ген. Владимир Вазов, ген. Марко Атанасов и др. Първата част на книгата е озаглавена „Шипченци“ и започва с мисълта на нобелиста Алексис Карел: „Всеки човек е една история, която не прилича на никоя друга“. И как да не бъда увлечен от шипченци, когато тук срещнах забележителни възрожденци като братята Христо и Григор Караджови; военни като полк. Станчо Хаджиев (бивш началник на ВНВУ „Васил Левски“ и началник-щаб на 16 дивизия, воювала при р. Драва); учени като проф. Генчо Кръстинов (бивш главен хирург на Българската армия) и акад. Дечко Павлов (електрохимик, име в световната наука).

Има ли факти от историята, които ви изненадаха при проучванията на миналото на село Шипка?

Г. Г.: Най-силно впечатление ми направиха образите на героите от последните години на предосвободенската епоха Стефан Орешков и Христо Патрев. Това са млади мъже, изцяло отдадени на саможертвената битка за свобода, четници на Хаджи Димитър. Най-впечатляващо е поведението на Стефан Орешков пред съда и пред бесилото в Казанлък. Той е малко по-голям от Христо Патрев и решава да положи усилия, за да го спаси от смъртта. Затова Орешков твърди пред турската власт, че „момчето“ (т.е. Патрев) не е знаело къде всъщност отива, той уж му бил казал, че ще стават градинари в Българско. За Орешков е издадена следната заповед на русенския валия Мидхат паша: „От хайдутите, които са минали отсреща да бунят населението и осъдени на смърт, изпраща ви се шипкалията на име Стефан. Да се обеси на видно място“. Датата е 23 юли 1868 г. Орешков отказва да замрежат очите му, сам нахлузва въжето на врата си и заявява на присъстващите на екзекуцията, че след 5–10 години свободата ще дойде и поробителите ще бъдат прогонени. А е едва 22-годишен! Христо Патрев е изпратен на заточение. Избягва от турския зандан, по време на Априлското въстание води своя чета и загива геройски край Аспарухово (днес квартал на Варна).

Много силно бях учуден, когато през зимата на 2009 г. проучвах архива в библиотеката на Народното събрание и открих, че шипченският депутат поп Христо Караджов изпълнява почетна служба – пред него полагат клетва депутатите, макар че съгласно канона това трябва да извърши местен свещеник. Христо Караджов е заслужил възрожденски деец.

Друго, което ме изпълва с гордост, е, че в Парада на победата в Москва през 1945 г. участва и шипкалията полк. Станчо Хаджиев, редом с командващия Първа българска армия ген. Владимир Стойчев. Гордост за Шипка също е казаното от Чудомир, че тя е дала най-много художници от всички селища в Казанлъшко.

Как стана така, че обемното Ви произведение „Шипченци“ излезе 20 години след като напуснахте Военно издателство, но с неговата емблема?

Г. Г.: Такова бе решението на тогавашния управител, може би е своеобразно признание и благодарност за моята 14-годишна работа като началник на този важен културно-военен институт. Подготвих книгата качествено, а внукът ми Георги Юриев Георгиев направи сполучливо оформление, върши това от сърце и за други мои издания.

Какво е мястото на книгата „Шипченски мотиви“ във Вашето лично творчество?

Г. Г.: Тя е своеобразно продължение на „Шипченци“. Допълних галерията от образи, които вече бях представил в онези 400 печатни страници. Това бяха също заслужили дейци на науката и културата, осъществени личности в различни области и морални стожери на нацията.

Искам да подчертая ключовото място в „Шипченски мотиви“ на обстояния очерк за големия белетрист от Казанлък Веселин Стоянов. Лаская се отмисълта, че веднага след неговата кончина направих задълбочено проучване на специалното му отношение към Шипка, главно към екстремните моменти от историята и героизма на руските войски и на българските опълченци.

Посетих паметника, който сте издигнали в памет на опълченците от село Шипка. Запознах се със снимковия материал и с написаното по повод тържественото му откриване на 28 октомври 2007 г., положих цветя и прочетох всички имена, изписани върху мраморната плоча. Има ли нещо характерно за опълченците, родени в някогашното село Шипка?

Г. Г.: Винаги съм подчертавал, че най-много се гордея с нашите опълченци. Село Шипка е дало 201 жертви във войните, водени за независимостта на България. Имената им са изписани в селската църква, построена през 1844 г. Опълченците от Шипка обаче са особено специална тема за мен. Това са били опитни мъже, които неслучайно попадат в най-боеспособните дружини. Има даже двама братя, единият загива под знамето на прославения подп. Калитин. Силно ме впечатли изследването в доктората на Георги Вълков, че опълченците идват от 156 селища из българските земи, но 3 са селата с най-много опълченци. Това са Хотница и Стежерево – в днешна Северна България, и Шипка. И докато другите са опълченци от по-късните набори, шипченци са в бойните дружини, воювали край Стара Загора и на връх Шипка.

Зная, че група ученици от Шипка снимат свои филми, даже спечелиха конкурси и имат най-жив интерес към славния шипченски хайдутин Пеньо Чернеолу. За него се знае малко, макар че се е борил с оръжие 20 години. Как реализирахте книгата за хайдут Пеньо?

Г. Г.: Тъкмо любознателността на учениците ме подтикна да ускоря издирванията и да напиша текста „Без саможертва няма легенда“. Привлякох „дружина сговорна“ и нарисовахме с думи колективен портрет на героя. Всъщност раздадох песни и други материали на 11 членове на Съюза на българските писатели, които сътвориха стихотворения и достоверни разкази. Обърнах се към фолклористката и писателката Лозинка Йорданова, тя написа компетентен публицистичен материал. Чудесни са стиховете на Матей Шопкин, Карол Николов, Ваня Ангелова, Иван Карадачки, Цветан Илиев и др. Интересни разкази създадоха Павлина Павлова, Гергина Давидова, Иван Миланов, Милена Обретенова.

Освен песните основен акцент на съставената от мен книга „За хайдут Пеньо песни се пеят“ са събраните спомени и предания. Любопитен е портретът, нарисуван от внука ми Георги Юриев Георгиев, а приложените снимки на Гина Хаджиева отлично представят именития шипченски скулптор Христо Песев и неговата визия за Чернеолу.

Как се вписва книгата ви „Сред светци и ангели“ в тази шипченска поредица, която получи награда за публицистика в конкурса на НЧ „Николай Хайтов“ в София?

Г. Г.: Тя се роди, защото синът ми Юрий дойде да изпише притвора на Куленската църква „Св. Илия“ в Казанлък. Постара се и направи нещо трайно, много приятно и професионално, в тази духовна обител. Живееше при нас в Шипка и сутрин отиваше на работа. Тогава си спомнихме за неговите реставраторски работи в Троянския манастир, в църквата „Архангелите“ в Хасково, реставрацията на кулата при храм „Успение Богородично“ в Асеновград, на църквата „Св. Георги“ в Панагюрище. Да не забравяме, че Юрий е раснал в Шипка и от дете е дълбоко свързан с региона. Къщата на баба му е едва на стотина крачки от храм-паметника „Рождество Христово“.

Когато разглеждах музея, художествената галерия към НЧ „Светлина – 1861“, църквата в Шипка и други паметници, се убедих, че съществуват множество материали и артефакти с национално звучене. Намерихте ли там своя ниша?

Г. Г.: Преди години, когато белетристът Методи Бежански рецензира и написа предговора към „Шипченци“, точно това ми каза: „Ти имаш своя ниша, разработвай я“. Запознах се с ръкописи, които с малко редакторска намеса можеха да се превърнат в успешни проекти на книги за издаване. Така преди 4 г. се роди „Шипченският феникс“ от Боян Чомаков, който е създал ръкописа в далечната 1944 г. Знаете, че „Шипка преди Освобождението“ от Дянко Д. Караджов излезе с емблемата на книгоиздателство МИР. Подготвих за печат книгата от стар ръкопис, дарен на шипченското читалище от сина на автора, заслужил български дипломат. Своеобразно второ дихание, както вече споменах, дадох на две творби от именития шипченец Христо Ив. Милев. След 130 години подготвих второ издание на първата му книга за гибелта на Хаджидимитровата чета, която излезе м.г.

В книгата „Димитър Петков: от опълченец на Шипка до министър-председател“ поместих мое похвално слово за автора, който като кмет на Пловдив въвежда за първи път държавна субсидия за театъра, а като окръжен управител на Стара Загора кръщава успешно и сполучливо 311 селища с български имена. Това става през 1906–1907 г.

Как преценявате отношението на съвременниците спрямо личността на Димитър Петков?

Г.Г.: Трогателно е например отношението на политика Петков към патриарха на българската литература, заплашен от опис на имуществото заради необслужван банков кредит, макар двамата навремето да са били идейни противници. През ноември 1903 г., когато Димитър Петков е вътрешен министър, Вазов с неудобство го посещава и споделя за проблема си. Петков реагира бързо и на 22 ноември с.г. предлага на Народното събрание да гласува персонална пенсия за Вазов в размер на 4800 лв.

И накрая, кажете няколко думи за подкрепата за вашите издания?

Г.Г.: Този разговор нямаше да се състои, ако не бях се опрял на кръг спонсори не само от Шипка, но и на други мои приятели и съмишленици. Тук искам да спомена имената на акад. Дечко Павлов, на проф. Емилия Друмева и съпруга ѝ Христо Друмев, на проф. Ганка Косекова и съпругът ѝ инж. Иван Косеков, на моя колега и приятел о.з. полк. Никола Колев, на електроинженера Николай Гунев, на писателката Лидия Николова, на проф. д-р Виктор Гузев – преподавател в Санкт Петербург, на бизнесмена Валентин Михов. Благодаря им за подкрепата.

